

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.
- 3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.
- NB3 Als het College voor Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
 - b. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden WOLF-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.
- Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt. In dat geval houdt het College voor Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 48 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

1 *Tekst met vragen*

1.1 Bij de beoordeling van antwoorden op open vragen worden, gelet op de aard van de opgaven, geen punten afgetrokken voor spelfouten. Voor idiomatische en grammaticale oneffenheden geldt hetzelfde, tenzij het antwoord er minder juist of zelfs fout door wordt.

1.2 Bij enkele open vragen wordt aangegeven dat de kandidaat zich aan een bepaalde antwoordlengte moet houden. Indien de kandidaat bij een dergelijke vraag een antwoord geeft dat inhoudelijk *volledig goed* is en dat *strikt*, dus *zonder enige overschrijding*, binnen de gegeven antwoordlengte valt, wordt daarvoor een extra deelscore van 1 scorepunt toegekend.

1.3 Voor alle open vragen met een maximum aantal woorden geldt: indien een kandidaat een vraag herhaalt alvorens hij/zij tot een antwoord komt, worden de woorden tot aan het eigenlijke antwoord (conform het beoordelingsmodel) niet meegeteld.

2 *Samenvatting*

2.1 De beoordeling van de samenvatting geschiedt aan de hand van een overzicht van de *in de opdracht gevraagde* informatie-elementen.

2.2 Bij het toekennen van scorepunten aan de informatie-elementen dient gelet te worden op de inhoud, samenhang en formulering:

- Inhoud: de informatie-elementen dienen inhoudelijk correct te worden weergegeven.
- Samenhang: indien de kandidaat een aantoonbaar onjuist verband legt tussen twee informatie-elementen, dient aan één van beide, afhankelijk van de gemaakte fout, geen scorepunten te worden toegekend.
- Formulering: de weergave van de informatie-elementen moet begrijpelijk zijn voor een lezer die de uitgangstekst niet kent. Het is de kandidaat niet toegestaan telegramstijl te gebruiken. Voor een informatie-element dat geheel in telegramstijl is weergegeven, dienen geen scorepunten te worden toegekend. Voor een informatie-element dat gedeeltelijk in telegramstijl is weergegeven, kan maximaal de helft van het aantal scorepunten worden toegekend.

2.3 De aftrek voor incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik in de samenvatting bedraagt maximaal 4 scorepunten. Onder incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik moet worden verstaan: fouten tegen de regels voor interpunctie, voor het gebruik van hoofdletters, voor zinsbouw, voor spelling, voor woordgebruik en voor woordvolgorde.

Deze aftrekregeling dient als volgt te worden toegepast:

voor fouten tegen de regels voor *interpunctie*:

1 fout of 2 fouten - 0

3 of meer fouten - 1

voor fouten tegen de regels voor de *overige categorieën*:

1 fout of 2 fouten - 1

3 of 4 fouten - 2

5 of 6 fouten - 3

7 of meer fouten - 4

Fouten die herhaald worden, moeten gerekend worden als afzonderlijke fouten.

Bij de beoordeling van de spelling dient uitgegaan te worden van de schrijfwijze volgens de Woordenlijst Nederlandse Taal (het Groene Boekje) van 2005.

2.4 Het is de kandidaat toegestaan het genoemde maximumaantal woorden in de samenvattingsopgave met 10% van het aantal toegestane woorden te overschrijden. Indien door de kandidaat het aantal toegestane woorden met meer dan 10% wordt overschreden, worden voor de grotere overschrijding per vijf woorden 2 scorepunten afgetrokken. Zie verder het beoordelingsmodel.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Tekst 1 Wij lijken echt niet op apen

1 C

2 A

3 maximumscore 1

verschil in hiërarchie (in beide situaties) / de een is ondergeschikt aan de ander (in beide situaties) / verschil in status

4 C

Vraag	Antwoord	Scores
5	<p>maximumscore 1</p> <ul style="list-style-type: none"> – Chimpansees rouwen om de dood van een dierbare. – Bonobo's houden de deur open voor een ander. <p><i>Opmerkingen</i> <i>Niet goed: Gorilla's beheersen meer dan duizend tekens uit de gebarentaal.</i> <i>Het scorepunt alleen toekennen als beide antwoorden genoemd zijn.</i></p>	
6	<p>maximumscore 1 alinea 5</p>	
7	<p>maximumscore 1 alinea 9</p>	
8	<p>maximumscore 3 Kern van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Goodall vindt dat mensapen/chimpansees kunnen denken / intelligent zijn • Mithen vindt dat de intelligentie van apen beperkt is • een volledig goed antwoord, niet langer dan 20 woorden 	<p>1 1 1</p>
9	<p>C</p>	
10	<p>maximumscore 2 Kern van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (Terrace concludeerde) dat Nim/de chimpansee/apen geen echte taalvaardigheid ontwikkelt/ontwikkelen • een volledig goed antwoord, niet langer dan 10 woorden <p><i>Opmerking</i> <i>Ook goed: Een aap kan niet echt denken.</i></p>	<p>1 1</p>
11	<p>D</p>	
12	<p>C</p>	
13	<p>maximumscore 3 Kern van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De mensaap is de gletsjer en de mens is de rijdende auto • (Een rijdende auto gaat sneller dan een gletsjer / beweegt zich sneller dan een gletsjer, zoals) de mens meer in staat is tot culturele overdracht / zich verder/beter heeft ontwikkeld / intelligenter is dan de mensaap / zich sneller/verder ontwikkelt dan de mensaap • een volledig goed antwoord, niet meer dan 25 woorden 	<p>1 1 1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
14	<p>maximumscore 3</p> <p>Kern van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mensen hebben een uniek talent om de wereld steeds mooier te maken voor meer mensen / Mensen bedenken oplossingen waardoor iedereen beter af is • in tegenstelling tot apen / terwijl apen hun levenskwaliteit niet verbeterd hebben • een volledig goed antwoord, niet meer dan 25 woorden 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
<p><i>Opmerking</i> <i>Voor het antwoord 'culturele overdracht' 1 scorepunt toekennen.</i></p>		
15	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Om aan te geven dat je zonder (grammaticaal) correcte zinnen/ook al maak je formuleringfouten toch kunt communiceren / Ook fout geformuleerde zinnen kunnen worden begrepen of Het verwijst naar het beperkte taalvermogen van chimpansees • een volledig goed antwoord, niet meer dan 20 woorden 	<p>1</p> <p>1</p>
<p><i>Opmerking</i> <i>Ook goed: De deskundigheid van de begeleider (in Project Nim) wordt in twijfel getrokken.</i></p>		
16	B	
17	<p>maximumscore 3</p> <p>Kern van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De auteur van de hoofdstuk/Visscher vindt dat de mens superieur is aan de aap/het dier • De auteur van tekstfragment 1/Vrins betwijfelt die superioriteit / vindt dat de mens niet superieur is (aan de aap) • een volledig goed antwoord, niet meer dan 25 woorden 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
18	C	
19	C	
20	<p>maximumscore 1</p> <p>“Onze gezamenlijke inspanningen en de cumulatieve kennis die van generatie op generatie wordt doorgegeven, zorgen er volgens Tomasello voor dat wij een uniek plaatsje innemen in het dierenrijk.” (regels 202-207)</p>	
21	A	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 A

Tekst 2 Klimatkunde of klimaatkul?

In een goede samenvatting (maximumscore 16 punten) moeten de onderstaande informatie-elementen opgenomen zijn. Om de scores van de samenvatting per onderdeel te kunnen verwerken, zijn deze afzonderlijke informatie-elementen doorgenummerd.

23.1 maximumscore 2

(twee ontwikkelingen met betrekking tot het klimaatdebat)

- Het klimaatdebat wordt niet meer alleen gevoerd door wie er voor heeft doorgeleerd/klimaatexperts 1
 - (Het klimaatdebat wordt niet meer alleen gevoerd) op podia/plaatsen die daarvoor ooit waren bedoeld 1
- of
- Het onderscheid tussen klimaatexpert en leek lijkt te zijn vervallen 1
 - (want) iedereen kan vrij beschikken over wetenschappelijke klimaatgegevens 1

23.2 maximumscore 1

(gevolg ontwikkelingen)

Er is veel onduidelijkheid over wat waar is in het klimaatdebat / Mensen weten niet meer wie ze moeten geloven in het klimaatdebat.

23.3 maximumscore 3

(aanwijzingen)

(andere volgorde toegestaan)

- *relatieaanduidend element* (bijvoorbeeld 'Een eerste aanwijzing om') 1
- (1) Echte (klimaat)wetenschappers schreeuwen niet / schreeuwende resultaten op internet zijn niet serieus te nemen 1
- echte wetenschappers publiceren (alleen) in wetenschappelijke tijdschriften 1

23.4 maximumscore 1

(vervolg aanwijzingen)

(2) Echte (klimaat)wetenschappers laten zich niet sturen / een echte onderzoeker laat zich niet beïnvloeden door zijn financier.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23.5 maximumscore 2

(vervolg aanwijzingen)

- (3) Echte (klimaat)wetenschappers blijven bij hun onderwerp/publiceren alleen over hun specialisme 1
- (4) Echte (klimaat)wetenschappers staan open voor (nieuwe) argumenten die hun ongelijk bewijzen 1

23.6 maximumscore 3

(vervolg aanwijzingen)

- (5) Echte (klimaat)wetenschappers durven te zeggen dat ze iets niet weten / durven te twijfelen 1
- (6) (Ook) echte (klimaat)wetenschappers maken weleens fouten 1
- maar (echte) wetenschappers trekken hun handen af van knoeiende collega's / de (echte) wetenschap heeft een zuiverend vermogen 1

Opmerking

De zes aanwijzingen uit 23.3 tot en met 23.6 mogen ook in een andere volgorde genoemd worden.

23.7 maximumscore 3

(conclusie klimaatonderzoek)

- Ook al maken klimaatonderzoekers fouten / komen er foutjes voor in onderzoek(srapporten) van klimaatwetenschappers 1
- *relatieaanduidend element* (bijvoorbeeld 'toch') 1
- Nagenoeg alle wetenschappelijke onderzoeken wijzen op de invloed van de mens op de opwarming van de aarde 1

23.8 maximumscore 1

(advies aan lezer)

Wees zuinig op het milieu / Het is het beste zuinig te zijn op het milieu.

23.a Regeling met betrekking tot incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik in de samenvatting

Voor fouten met betrekking tot incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik kunnen in totaal maximaal 4 hele scorepunten worden afgetrokken. De toepassing van deze aftrekregeling kan overigens nooit leiden tot een negatieve score bij deze samenvattingsopgave. De minimumscore voor de opdracht is 0 punten.

Zie de Vakspecifieke regel 2 voor exacte aanwijzing omtrent aftrek.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23.b Regeling met betrekking tot woordgrensoverschrijding van de samenvatting

Voor de eerste overschrijding met 21 woorden dienen geen scorepunten te worden afgetrokken. Voor elke volgende overschrijding dienen per 5 woorden steeds 2 scorepunten te worden afgetrokken tot een maximum van 16 scorepunten.

De toepassing van de aftrekgeregeling kan overigens nooit leiden tot een negatieve score bij deze samenvattingsopgave. De minimumscore voor de opdracht is 0 punten.

Schematisch:

211 - 231: 0 scorepunten aftrek;

232 - 236: 2 scorepunten aftrek;

237 - 241: 4 scorepunten aftrek;

242 - 246: 6 scorepunten aftrek;

247 - 251: 8 scorepunten aftrek;

etcetera, tot een maximale aftrek van 16 scorepunten.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in het programma WOLF. Zend de gegevens uiterlijk op 20 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

- tekst 1 Marco Visscher, Wij lijken echt niet op apen, in: Trouw, 12 mei 2012
- tekst 2 Mark Traa, Klimaatkunde of klimaatkul?, in: HP/De Tijd, februari 2012
- tekstfragment 1 Leon Vrins, ingezonden brief in: Trouw, 15 mei 2012
- tekstfragment 2 Frans de Waal, in: Psychologie, februari 2012